

ตำบลนาชุม

บ้านนาขุม

มองคำข้าวหรือक्रमอง

จากการที่ได้ศึกษาข้อมูลหลายอย่างมาประกอบกัน ผู้เขียนเห็นว่าบ้านนาขุมเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมายาวนานกว่าทุกหมู่บ้านในเขตอำเภอบ้านโคก หากย้อนอดีตไปจนถึงสมัยที่พวกลาวพวนเข้ามาอยู่ก่อนหน้าที่บรรพบุรุษของชาวบ้านนาขุมจะอพยพเข้ามาอยู่นั้น เชื่อว่าบ้านนาขุมน่าจะเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุมากกว่า 300 ปี ขึ้นไป (นับถึงปี พ.ศ. 2540)

ตามเรื่องราวเก่าแก่โบราณที่ชาวบ้านนาขุมเล่าสืบต่อกันมานั้น กล่าวว่า ในอดีตบ้านนาขุม ตำบลนาขุม อำเภอบ้านโคก ในปัจจุบันมีชื่อว่าเมืองมอสงหวาง ชาวเมืองนี้เป็นลาวพวนหรือ พวน ไม่ได้มีถิ่นฐานกำเนิดในประเทศไทย แต่มีถิ่นฐานบ้านช่องเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาวเรียกว่าเมืองพวน หรือลาวตะวันออกเฉียงเหนือ (เจริญ ไชยชนะ, 2506 : 580) ส่วน สิลา วีระวงศ์ นักปราชญ์ลาว ได้กล่าวไว้ว่า เมืองพวนก็คือเมืองเชียงขวางในประเทศลาวหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน เมืองเชียงขวางนั้นเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในพระราชอาณาจักรล้านช้างแคว้นโบราณ แต่ประชาชนเมือง เชียงขวาง และบรรดาเมืองขึ้นต่อเชียงขวางนั้นเรียกว่า "ลาวพวน" สาเหตุที่ลาวพวนอพยพมาจากแผ่นดินฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยคงจะเป็นเพราะภัยจากศึกสงครามแต่ไม่ใช่ศึกฮ่อ เพราะศึกฮ่อเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่คงเป็นศึกสงครามที่รบพุ่งกันระหว่างเมืองต่าง ๆ ตามประวัติศาสตร์ลาวที่ผู้เขียนได้ศึกษามานั้นเมืองเชียงขวางเป็นเมืองเก่าแก่ แต่เป็นเมืองขึ้นของเมืองอื่นมาตลอด เช่น หลวงพระบาง เวียงจันทร์ และแกว (เวียงคานในปัจจุบัน) เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว อาจเป็นสาเหตุของการอพยพของลาวพวนบางส่วนที่รักสงบ และความมีอิสระเสรีเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทยก่อนที่จะเกิดศึกฮ่อ และหลังจากศึกฮ่อ สำหรับบริเวณที่สร้างมอสงหวาง ซึ่งเป็นชื่อเมืองของพวกลาวพวนในอดีตนั้นอยู่ติดกับกำแพงคูน้ำวัดใหม่บ้านนาขุม แจ้ทางตะวันออกเฉียง ห้วมมองเห็นไปทางทิศใต้ หางมองเห็นไปทางทิศเหนือ แต่ตามประวัติที่เล่าสืบต่อกันมานั้น เมือง ๆ นี้มีผู้สาวหลายกว่าผู้บ่าว และสาวพวนในอดีตจะคำข้าวด้วยมอสงคำข้าว หรือที่

เรียกว่า ครกมอง ซึ่งเป็นครกกระเดื่องขนาดใหญ่ (ชาวบ้านโคกในอดีตรจะใช้มองตำข้าวแทบทุกครัวเรือน หลังจากมีโรงสีข้าวเมื่อประมาณปี พ.ศ.2502 มองตำข้าวก็เริ่มลดน้อยลงตามลำดับ จนแทบจะไม่มีเหลือในปัจจุบัน) สาว ๆ จะใช้เท้าเหยียบส่วนหางมองตำข้าว (หางแม่มอง) เพื่อให้ส่วนหัวของมองกระดกขึ้น เมื่อปล่อยเท้าส่วนหัวของมองซึ่งมีสากมองติดอยู่กับส่วนหัว ซึ่งดอกด้วยลิ่มก็จะหล่นลงมาถูกเมล็ดข้าวเปลือก ซึ่งอยู่ในครกที่ฝังไว้ตรงหัวมอง ตรงกับจุดที่สากลงมากระทบพอดี จากการที่เมืองนี้มีผู้สาวหลายคน หางมองเพียงหางเดียว ไม่มีที่พอให้พวกสาว ๆ ใช้เท้าเหยียบหางมองเวลาตำข้าวได้ เพราะพวกสาวพวกนี้จะมาเอาแสงกันตำข้าวในยามว่างจากเวียกงานประจำและคงจะมีผู้สาวมาลีนสาวด้วย บรรยากาศคงจะม่วนชื่นอ่อนช้อน^๑ น่าดู เมื่อมองหางเดียวไม่พอเหยียบ จึงมีการทำมองสองหางขึ้นมาใช้ในชุมชน และคงจะทำกันหลายครอบครัวในชุมชน จึงเป็นที่มาของชื่อเมืองมองสองหาง

หลักฐานสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทราบว่าบ้านนาขุมในอดีตนั้นลาวพวนเคยเข้ามาอยู่ก่อน คือ บริเวณป่าช้าพวนของบ้านนาขุมอยู่ที่นาข้าว^๒ ในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ติดกับหนองหญ้าปล้อง (เป็นหนองน้ำที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาหนองน้ำที่อยู่ในเขตบ้านนาขุม) ปัจจุบันอยู่ในบริเวณที่นาของ นายเลิศ คำปล้อง และติดกับทางทิศตะวันตกของหัวนาข้าว เรียกว่า “เหล่า” ภูเขา^๓ เข้ม” ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่าเป็นบริเวณวัดเก่าของพวน และภูเขาที่เป็นเจ้าอาวาสรูปสุดท้าย คือ ภูเขาเข้มเชื่อกันว่าเป็นพระที่พวกพวนให้ความเคารพนับถือกันมากและท่านได้มรณภาพที่วัดแห่งนี้ ปัจจุบันคงเห็นแค่สภาพของดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ที่เคยปลูกไว้ในวัด ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในเหล่าภูเขาเข้ม ปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) นายเลิศ คำปล้อง ได้ปรับที่บริเวณดังกล่าวให้โล่งเตียนเพื่อจะทำเป็นที่นา

พวกลาวพวนได้มาอาศัยอยู่ที่บริเวณบ้านนาขุมมาตั้งแต่สมัยใด และอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่แห่งใหม่ในสมัยใดนั้นไม่มีหลักฐานใดที่จะบอกให้ทราบได้ สำหรับสาเหตุที่ต้องอพยพทั้งบ้านทั้งเมืองไปอยู่แห่งใหม่นั้น มีเรื่องเล่าว่า ได้มีข้าศึกยกมาตี คือ พวกม่าน (พม่า) เมื่อข้าศึกยกทัพใกล้เข้ามาพวกชาวเมืองได้พากันขุดขุม^๔ ขนาดใหญ่ไว้บริเวณทุ่งนาทางด้านทิศเหนือของบ้านนาขุมในปัจจุบัน ซึ่งคำว่าขุมที่ขุดฝังสมบัติอยู่ในบริเวณทุ่งนา จึงเรียกทุ่งนาดังกล่าวว่า “นาขุม” ต่อมา มีการตั้งหมู่บ้านขึ้นมาก็ตั้งชื่อว่า “บ้านนาขุม” จนครบทุกวันนี้เมื่อขุดขุมเสร็จแล้วชาวเมืองก็เอาทรัพย์สินสมบัติที่มีค่าจำพวก แก้ว แหวน เงิน ทอง กำไล นาก ผอบเงิน ผอบทอง สร้อยฝังไว้ในขุมและก่อนที่จะเอาดินกลบก็ได้เอาหม้อใบขนาดใหญ่เอาคาคจ่อ^๕ (เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 150 เซนติเมตร) เอาปิดคลุมสมบัติไว้แล้วเอาดินกลบจนเรียบร้อย ไม่มีร่องรอยให้ข้าศึกทราบ

^๑อ่อนช้อน ๖. หมายถึง สภาพบรรยากาศที่สดชื่นรื่นเริงสนุกสนาน

^๒ข้าว ก. หมายถึง ขุดนา

^๓เหล่า น. หมายถึง ป่าซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการหักล้างอ่างป่า เคาป่า ทำไร่เลื่อนลอยแล้ว

^๔ภูเขา น. หมายถึง พระสงฆ์

^๕ขุม น. หมายถึง หลุม

^๖คาคจ่อ น. หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงไหม สานด้วยไม้ไผ่สำหรับให้ตัวหม่อนที่แก่และพร้อมที่จะทำรังได้ไปอาศัยอยู่ทำรัง

ได้มีการฝังสมบัติไว้ใต้ดิน ต่อมาบริเวณดังกล่าวหลวงพ่อยศอดีตเจ้าอาวาสวัดนาชุมได้ขุดค้นหา
ห้องและสมบัติ แต่ก็ไม่พบอะไรนอกจากเศษถ้วยโอ้อวมเก่า ๆ ที่ไม่เหลือสภาพเดิม

เรื่องราวของบ้านนาชุมที่เกี่ยวข้องกับเมืองมอสงหวงคือ เรื่องพุทธพิธีสมบัติที่
ฝังไว้นั้น นางแดง มูลเขียน แม่ของ อ.แสวก มูลเขียน ได้เล่าว่าสมัยที่ท่านเริ่มเป็นสาว (ประมาณปี
พ.ศ. 2488) บริเวณทุ่งนาที่เล่าสืบต่อกันมาว่าเป็นสถานที่ฝังสมบัติของพวกลาวพวนนั้นเวลาเดิน
เหยียบไปบนพื้นดิน จะรู้สึกนุ่มเหมือนดินข้างล่างเป็นโคลนตม แสดงว่าได้แผ่นดินในบริเวณนั้น
พื้นดินข้างล่างยังไม่แข็งตัว คงจะเป็นทะเลโคลนขนาดใหญ่อยู่ภายใต้พื้นดิน เวลาเหยียบไปจึงรู้สึก
นุ่ม ๆ แต่ไม่ถึงกับหล่มลงไปเหมือนทรายดูด ต่อมาคืนวันหนึ่งได้เกิดพายุฝนฟ้าคะนองฝนฟ้า
ห่าขวัญตกลงมา ฟ้าแลบฟ้าร้องฟ้าผ่า แผ่นดินไหวสั่นสะเทือนเลื่อนลั่น คลื่นของทะเลโคลน
บริเวณหลุมสมบัติของลาวพวนได้เลื่อนไหลออกจากจุดเดิมไป และไปตามริมทางเข้าหมู่บ้าน
ผ่านทะเลกลางหมู่บ้านไปทางด้านทิศใต้ โดยมีรอยคล้าย ๆ กับรอยท่อนซุงขนาดใหญ่ที่ข้างลวกไป
รอยดังกล่าวเริ่มต้นจากบริเวณทุ่งนาทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบัน ผ่านทะเลหมู่บ้านไป
จนถึงลำห้วยทางด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน หลังจากนั้นไปแล้วบริเวณดังกล่าวก็เป็นดินแข็ง
เหมือนทุ่งนาแห่งอื่น โดยทั่ว ๆ ไป ชาวบ้านนาชุมในขณะนั้นเข้าใจว่าเป็นอิทธิฤทธิ์ของเงือกที่
อยู่บริเวณนั้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคงจะเกิดจากอาถรรพณ์สมบัติของพวนเจ้าของสมบัติที่เขาฝังอยู่
คงจะทราบว่าจะต่อไปในภายหน้ามนุษย์ผู้มีใจโลภหลงจะมาขุดเอาสมบัติของพวกเขาไปแน่ จึง
แสดงอิทธิฤทธิ์ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้สมบัติเคลื่อนย้ายจากตำแหน่งเดิมไปอยู่ที่แห่งใหม่
ที่ไม่มีใครรู้จัก จนกว่าจะมีผู้มีบุญญาธิการมาเกิดและเอาสมบัตินั้นไปทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต จึงจะมีการขุดพบสมบัติดังกล่าว ดังนั้นแม้หลวงพ่อยศจะ
พยายามขุดค้นหาห้องปิดปากหลุมสมบัติเมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว ก็ไม่พบสมบัติอะไร แม้ต่อ
มาภายหลังมนุษย์มีเครื่องขุดอันทันสมัยคือรถแบล็คโฮขนาดใหญ่และเอารถดังกล่าวไปขุดบริเวณ
ที่คาดว่าจะพบห้องขนาดใหญ่และสมบัติ เมื่อปี พ.ศ. 2535 แต่ก็พบเพียงเศษถ้วยโอ้อวมเก่า ๆ
ที่ไม่เป็นชิ้นเป็นอัน หากคิดอีกแง่มุมหนึ่ง ก็อาจเป็นไปได้ว่า ยังไม่มีผู้ทราบตำแหน่งที่เป็นหลุม
สมบัติแน่นอนจึงไม่พบห้องและสมบัติที่ฝังอยู่ใต้ดิน สำหรับบริเวณที่มีผู้ไปขุดหาสมบัตินั้นคือ
บริเวณนาบึงแรกของนาชุม ซึ่งเป็นที่นาของพ่อครูเลข (นายทองดี คำปล้อง) ซึ่งอาจไม่ใช่จุดที่
ฝังสมบัติ ส่วนบริเวณเจดีย์เก่าที่หลวงพ่อยศเคยขุดได้พระพุทธรูปนั้น ต่อมาประมาณปี 2533 -
2534 นายเลิศ คำปล้อง พร้อมด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านนาชุมได้ขุดค้นบริเวณฐานเจดีย์เก่าก็พบ
พระพุทธรูปปางสมาธิ 1 องค์ มีลักษณะคล้ายพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน ความสูงประมาณ 7 นิ้ว
ปัจจุบันคณะกรรมการหมู่บ้านได้มอบหมายให้นายเลิศ คำปล้อง เป็นผู้เก็บรักษาไว้ เพราะหาก
เก็บรักษาไว้ที่วัดนาชุมก็กลัวจะไม่ปลอดภัย หลังจากนั้นมาก็ไม่มีใครไปสนใจขุดค้นหาสมบัติกัน
อีก

หลังจากพวกพวนหลบหนีออกจากบริเวณบ้านนาชุมไปเป็นเวลานาน (จน
กระทั่งบริเวณที่ก่อสร้างบ้านพวนได้กลับกลายมาเป็นสภาพป่าเหมือนเดิมไม่ทราบว่ามีนานกี่ปี)
บรรพบุรุษของชาวบ้านนาชุมก็ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านนาชุมในปัจจุบัน ในเรื่อง

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาขุมนั้น อ.แสวก มุลเขียน* ซึ่งเป็นชาวบ้านนาขุมโดยกำเนิดได้สอบถามจากผู้เฒ่าผู้แก่สูงอายุที่เหลือยู่ได้ทราบว่า บ้านนาขุมเกิดก่อนบ้านโคก และมีอายุเกินกว่า 150 ปี เพราะว่าอายุลุงเวียงปัจจุบัน 84 ปี (เป็นผู้เล่าเรื่องความเป็นมาของบ้านนาขุม) และก่อนหน้านั้น 2 ชั่วโมง ถ้าให้เขาเหล่านั้นอายุคนละ 80 ปี บ้านนาขุมก็จะมีอายุ 160 ปี รวมกับอายุของคนเล่าอีก 84 ปี ก็จะมีอายุเท่ากับ 244 ปี และอาจมากกว่านั้นเพราะต้นตระกูลแสนกัณราที่ 2 คือ พ่อโชน์โหลย ก็อายุเกือบ 90 ปีแล้ว และมาถึงพ่อโชน์ของ อ.แสวก มุลเขียน ก็เสียชีวิตซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุ อายุ 74 ปี เมื่อปี 2525 ซึ่งถือว่าเป็นชั่วโมงที่ 3 แล้ว และหากพิจารณาจากอายุของต้นไม้ในป่าเปยถ่าน นำมาประกอบการคำนวณอายุของบ้านนาขุมแล้ว น่าจะมีอายุ 250 ปี ขึ้นไป

สำหรับบรรพบุรุษของชาวบ้านนาขุมรุ่นแรก ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังจากพวกลาวพวนอพยพหนี ไปแล้วนั้น เท้าที่สืบประวัติได้มี 4 สาย คือ สายแรกและสายที่สอง ในปัจจุบัน อพยพมาจากฝัງลาว (บ้านห้วยบงสา) คือ พวกนามสกุล แสนกัณรา คือ วิชาเกตุ และพวกนามสกุล บัวคำ บุคคลที่สำคัญในตระกูลนี้ ได้แก่ นายฮ้อยผู้ใหญ่นาน (นายอินตอง บัวคำ) อดีตผู้ใหญ่บ้านนาขุมหลายสมัย (ยุคปี 2500) มีพ่อเป็นขุน เคยปกครองบ้านนาขุมสมัยศักดินา สายที่สาม คือ พวกนามสกุล คำปล้องและสายที่สี่เป็นตระกูลสำคัญที่นำชาวบ้านมาเข้าม้างดกรากคือ เครือสุทิม ซึ่งก็คือพวกนามสกุล กันนก ในปัจจุบัน สรุปแล้วต้นตระกูลเก่าแก่ที่เป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านนาขุมคือ พวกนามสกุล กันนก วิชาเกตุ บัวคำ และ คำปล้อง ตามลำดับ

ประวัติของบ้านนาขุมนี้มีเรื่องราวของการสร้างวัดรวมอยู่ ผู้เขียนเห็นว่าคงจะมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าจึงขอนำเสนอไว้ด้วย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัดนาขุมขึ้นมาทั้งสองแห่ง คือ หลวงพ่อสอน เป็นพระภิกษุจากฝัງลาว เป็นชาวบ้านห้วยบงสา เขตเมืองปากลาย แขวงไชยบุรี เป็นพี่น้องกับตระกูลแสนกัณรา ได้บวชจากฝัງลาวและมาอยู่ที่บ้านนาขุม ท่านได้พาชาวบ้านนั้งกรรมฐานตามป่าช้าทุกวันพระ ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาเลื่อมใส และมีอิทธิพลทางด้านจิตใจแก่ชาวบ้าน เป็นผู้นำสร้างวัดนาขุมแห่งแรกที่บริเวณกลางบ้าน (ปัจจุบันคือบริเวณศาลาประชาธิปไตย อนามัยเก่าและโรงทอผ้า) เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้วท่านก็ได้จำพรรษาอยู่ประมาณ 4 - 5 ปี ก็ได้ย้ายวัดนาขุมจากกลางหมู่บ้านไปสร้างวัดแห่งใหม่ คือวัดนาขุมในปัจจุบัน โดยเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2500 สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2503 เริ่มก่อสร้างพร้อมกับพระธาตุบนภูเขาก่อนบ้านโคก (พระธาตุนี้สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2500 เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษ) ในบริเวณที่ไปสร้างวัดใหม่นั้นเป็นป่าไม้ใหญ่มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย ชาวบ้านเรียกว่า "ป่าเปย ถ่าน" หรือ "ป่าเปยแสน เปยถ่าน" ซึ่งถือว่าเป็นป่าที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณบ้านนาขุม หลังจากที่พวกลาวพวนหนีไปแล้ว หลวงพ่อสอน จำพรรษาอยู่ทั้ง 2 วัด ทั้งวัดเก่าและวัดใหม่ ประมาณ 10 พรรษา ก็ได้เก็บพระพุทธรูปได้ที่บริเวณวัดใหม่ เป็น

*อาจารย์แสวก มุลเขียน อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนบ้านนาบัว ต.ปอ.บ้านโคก

"เปย น. หมายถึง ต้นตะแบก

"กุด น. หมายถึง ค้าง

พระพุทธรูปแขนงยุค^๑ ข้างซ้ายหนักประมาณ 5 กิโลกรัม (ผู้เขียนเข้าใจว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยพวน) หลังจากนั้นท่านก็ได้เดินทางต่อไปทางจังหวัดเลย และไม่มีใครทราบข่าวเกี่ยวกับท่านอีกเลย พ.ศ. 2504 - 2505 หลังจากสร้างวัดเสร็จพร้อมสร้างได้^๒ และทางเข้าวัดเสร็จแล้ว ก็ได้จัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่มีการยิงบั้งไฟกันอย่างยิ่งใหญ่ทั้งตะไล บั้งไฟหาง แบบวงกลม และลำแสงสว่างขาว (การจัดงานในครั้งนั้น อ.แสวก มูลเขียน ผู้ให้ข้อมูลเกิดและจำความได้แล้ว และขณะนั้นหลวงพ่อสอนยังเป็นเจ้าอาวาสอยู่)

สำหรับประวัติบ้านนาขุมอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนทราบมาจากการบอกเล่าของ อาจารย์ อรรถสิทธิ คำปล้อง^๓ ซึ่งท่านเป็นชาวบ้านนาขุมโดยกำเนิด (เกิดปี พ.ศ. 2498) ท่านได้อ่านคนเล่าคนแก่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า บ้านนาขุมเดิมเป็นป่าไม้ใหญ่มี น้ำซับชื่อชานาขุม มีนายพรานคนหนึ่งตามล่าแรด (กระซู่) มาจากบ้านบ่อภาค เขตอำเภอชาติตระการ จ.พิษณุโลก มาจนถึงตรงน้ำชานาขุม แรดตัวที่ตามมานั้นลงไปกินน้ำที่ชำ นายพรานก็ทำห้ำดักยิงแรดที่จะมาลงกินน้ำอีกในตอนกลางคืน เขาได้ไปตามเอาเพื่อนที่บ้านห้วยเหล้ามาเป็นเพื่อนดักยิงแรดอีก 1 ตัว ทั้งสองนั่งห้ำดักยิงแรดทั้งคืนแต่แรดก็ไม่ลงกินน้ำแต่อย่างใด เช้าวันต่อมาทั้งสองก็ได้ไปเอาแซง (เตรียมข้าวสารอาหารแห้ง) ที่บ้านห้วยเหล้าแล้วออกตามรอยแรดต่อไปจนถึงเมืองเพียงในเขตประเทศลาว คนบ้านห้วยเหล้าที่ไปด้วยกันนั้นเป็นชายหนุ่ม เขาไปพบสาวสวยที่เมืองเพียง จึงขอแต่งงานอยู่กินที่ฝั่งลาวไม่ยอมกลับบ้านกลับเมือง ส่วนนายพรานที่ตามแรดมาจากบ่อภาคนั้นได้กลับไปบ้านบ่อภาค แล้วไปเอาครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณบ้านนาขุม หลังจากนั้นได้มีชาวบ้านโคกเหนือ ต.บ้านโคก (ในอดีต) ชาวบ้านน้ำปาด และคนลาวจากประเทศลาว (ในอดีต) ก็อพยพเข้ามาอยู่ด้วยกัน เป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านนาขุมน้ำขุ่นดินดี จนมาเป็นตำบลนาขุมในปัจจุบัน

หากเรื่องนี้มีความจริงอยู่บ้างคงจะเกิดขึ้นหลังจากพวกลาวพวนอพยพหลบหนีไปจากเมืองมอญสองทางไปอยู่ที่อื่น เพราะมีคำว่า "นาขุม" เกิดขึ้นแล้ว คือคำว่า "ชานาขุม" (ความเห็นของผู้เขียน)

หนังสืออ้างอิง

เจริญ ไชยนิช. ประวัติศาสตร์ไทย. โรงพิมพ์เพ็ญอักษร กรุงเทพฯ พ.ศ. 2506.

มหาสิลา วีระวงศ. พงสาวะดานชาดลาว. เวียงจันทน์: มปท. 2496.

---

*ได้ น: หมายถึง รื้อรอบวัดทำด้วยไม้แก่นขนาดเท่าต้นหมากขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร สูงประมาณ 150 เซนติเมตร

^๓ครูใหญ่ โรงเรียนบ้านปางคอม สปอ.บ้านโคก สปจ.อุดรธานี

บ้านห้วยเหล้า

บ้านห้วยเหล้า หมู่ที่ 2 ตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี มีประวัติความเป็นมาตามตำนานสิ จันทรอุทัย อายุ 74 ปี (นับถึงปี พ.ศ. 2541) ผู้อาวุโสแห่งบ้านห้วยเหล้า ได้เล่าว่า

ในอดีตมีพรานคนหนึ่งชื่อ พรานแพน ได้ไล่ล่าติดตามรอยเท้าเบบ^๑ มาถึงบริเวณลำห้วยแห่งหนึ่ง บริเวณรอบลำห้วยเป็นป่าที่กว้างใหญ่และเป็นที่ราบ จึงมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่เรียกว่า เหล้า^๒ ใกล้ลำห้วย จึงตั้งชื่อบ้านว่า บ้านห้วยเหล้า ตอนแรกก็มีแค่ครอบครัวของพรานแพน ครอบครัวเดียว (ไม่ทราบว่านายพรานแพนเป็นใครมาจากไหน) และมีลูกมีหลานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาก็มีราษฎรจากบ้านนาชุมอพยพมาอยู่ด้วยรวมกันได้ 30 ครอบครัว ในขณะที่บ้านแห่งนี้ขึ้นกับบ้านนาชุม โดยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายอินทอง บุตรที่ เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อหมู่บ้านแห่งนี้มีจำนวนหลังคาเกิน 30 หลังคา จะต้องมีคนล้มตายเกิดขึ้น ต้องยุบหลังคาเรือนกลับมารวมกันเหลือเท่าเดิมอีก ชาวบ้านเห็นว่าเป็นสิ่งไม่ดี และมีสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งคือ บริเวณบ้านห้วยเหล้าเป็นหมู่บ้านที่มีลำห้วยเหล้า กับลำห้วยน้ำสุ่มล้อมรอบ จึงยากต่อการขายบ้านเรือนออกไป จึงได้พากันอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจากที่อยู่เดิมออกไปทางด้านตะวันออกของบ้านประมาณ 1 กิโลเมตร หลังจากนั้นมา จำนวนหลังคาเรือนก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากลูกหลานที่แยกครอบครัวจากที่อาศัยมาแล้ว ก็มีราษฎรจากบ้านนาไผ่ บ้านนาหน้า จากอำเภอฟากท่า อพยพเข้าไปอยู่ด้วย และได้ตั้งชื่อเหมือนบ้านเดิมว่า บ้านห้วยเหล้า ส่วนบริเวณบ้านห้วยเหล้าเดิมนั้น ปัจจุบันเป็นบริเวณสวนกล้วยของนายสิ จันทรอุทัย (อยู่บริเวณด้านซ้ายมือก่อนถึงสะพานคอนกรีตที่ข้ามไปบ้านนาชุม โดยอยู่ห่างจากถนนไปประมาณ 50 เมตร) มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายอินทอง บุตรที่ คนที่ 2 คือ นายทองมี คำปล้อง คนที่ 3 คือ นายวาล คำคำ คนที่ 4 คือ นายป่า จันทรทุม คนที่ 5 คือ นายเจียม มาเพ็ง และผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายเกษ อินฟากท่า (ส่วนบ้านห้วยเหล้าเดิมนั้นไม่มีผู้ใหญ่บ้าน มีแต่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคนเดียวคือ นายอินทอง บุตรที่ ขึ้นกับบ้านนาชุม โดยบ้านนาชุม ในขณะนั้นมีผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว คือ นายอินทอง บัวคำ)

สาเหตุของการอพยพจากบริเวณบ้านห้วยเหล้าเก่ามาอยู่แห่งใหม่นั้น ชาวบ้านห้วยเหล้าบางคนก็เล่าว่าได้เกิดโรคระบาดขึ้น คือ คนในหมู่บ้านออกขี้สอ^๓ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มียาชนิดใดสามารถรักษาหรือป้องกันได้จึงต้องอพยพหนีโรคภัยมาตั้งบ้านเรือนอยู่แห่งใหม่ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว สำหรับคนที่ออกขี้สอนั้นจะมีอาการคือ มีไข้สูงออกคุดตามตัวเต็มไปหมด เวลาคุดนี้แตกจะเจ็บปวดทรมานมาก ต้องนอนบนใบตองกล้วย หากใครรอดตายมาก็จะมีแผลเป็นเต็มตัวหมด หน้าตาจะดูแทบไม่ได้ แต่ ผู้ป่วยส่วนมากจะเสียชีวิต หากปีใดเกิดโรคนี้ขึ้นมาผู้คนจะเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เพราะในสมัยก่อนยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคไข้ทรพิษ ทางออกที่ดีจึงต้องหนีออกจากบริเวณที่เกิดโรคระบาดดังกล่าว

๑.เบบ	น. หมายถึง กระตัง
๒.เหล้า	น. หมายถึง บริเวณที่เป็นป่าไม้รกทึบ
๓.ออกขี้สอ	น. หมายถึง เป็นโรคไข้ทรพิษ หรือฝีดาษ

บ้านม่วงชุม

พื้นที่หมู่บ้านม่วงชุมในอดีตยังไม่มีคนเข้าไปอยู่อาศัย พื้นที่ตรงนั้นเป็นป่าใหญ่ มีลำน้ำหลายสายไหลมาบรรจบกัน ได้แก่ ลำห้วยม่วง ลำห้วยคกโดน และลำน้ำชุม บริเวณดังกล่าวนี้เป็นเขตที่อุดมสมบูรณ์มาก ผู้คนจากหมู่บ้านอื่นได้มาหากินล่าสัตว์ป่า ทำไร่ในเขตนี้

ประมาณ พ.ศ. 2473 ได้มีครอบครัวของนายสวด อินอ่อน และนางรุ่ง อินอ่อน ชาวบ้านนาชุมได้พากันมาทำไร่ข้าวโพด และไร่ข้าวที่บ้านม่วงชุม โดยปลูกกระถอมน้อยสำหรับพักพิงชั่วคราว โดยเดินทางเข้าไปเย็นกลับไปนอนที่บ้านนาชุม ดำเนินชีวิตแบบนี้ได้ประมาณ 1 ปี นายสวด อินอ่อน จึงพาครอบครัวอพยพจากบ้านนาชุมมาอยู่บ้านม่วงชุมซึ่งเป็นที่ทำมาหากินโดยนำบุตรมาด้วย 2 คน คือ นายบุญสี อินอ่อน อายุ 6 ปี (ผู้ให้ข้อมูล) และนาย मुख คำด้วง อายุ 8 ปี มาช่วยพ่อแม่ทำงาน ในขณะนั้นหมู่บ้านยังไม่เจริญความเป็นอยู่ก็เดินทางไปตามอัธยาศัยในยุคนั้น อยู่ต่อมาก็มีครอบครัวอื่นๆ อพยพมาอีก 4 ครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวนายวันดี ผายแดง นายทอง หอมขิง นายผา ผุยดี นายสี นายเป้า และครอบครัวอื่นๆ ตามลำดับ

ต่อมาทางราชการได้ตั้งให้บ้านม่วงชุมเป็นหมู่บ้านม่วงชุมขึ้นอยู่กับตำบลบ้านโคกหมูที่ 3 กิ่งอำเภอปากท่า โดยมีผู้ใหญ่บ้านดังนี้คือ

1. นายไสว เมตตา
2. นายบาน กันนก
3. นายป่า หอมอ่อน
4. นายสมมี อินอ่อน
5. นายสมัคร มาพรวัว
6. นายทองใบ นาทัน

ประมาณ พ.ศ. 2501 นายบุญสี ได้ไปขอตำรวจตระเวนชายแดนมาก่อตั้งโรงเรียน โดยใช้ที่ตั้งศาลาประชาคมของหมู่บ้านในปัจจุบัน ต่อมาเห็นว่าที่ตรงนี้คับแคบจึงย้ายมาตั้งตรงจุดที่ตั้งปัจจุบัน อดีตเป็นที่นาของนายบุญสี อินอ่อน

ประมาณ พ.ศ. 2507 ทางราชการได้มาตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้านม่วงชุมเป็นถนนลูกรัง ซึ่งต่อมากลายเป็นถนนลาดยางจนถึงปัจจุบันนี้

สาเหตุที่เรียกว่า "บ้านม่วงชุม" ตามตำนานเล่าว่าบริเวณดังกล่าวเป็นที่รวมของน้ำที่ไหลจากป่าพองฝนตกมะม่วงป่าซึ่งมีมากมายก็ตกลงและไหลมาตามลำน้ำเป็นจำนวนมาก เมื่อมีหมู่บ้านเกิดขึ้นจึงเรียกรวมหมู่บ้านว่า "บ้านม่วงชุม"

บ้านสุขขาม

บ้านสุขขาม หมู่ที่ 4 ต.นาชุม อ.บ้านโคก จ.อุดรดิตถ์ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน พ.ศ.2495 โดยมีผู้บุกเบิกรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาก่อสร้างบ้านเรือน คือ นายจำปา มูลเขียน นายกิ หอมอ่อน นายจันทร์ มาคำ และนายป้อม มาคำ ทั้ง 4 คน ได้อพยพมาจากบ้านโคก ซึ่งในขณะนั้นเป็นตำบลหนึ่งของ อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรดิตถ์ เหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านสุขขาม เนื่องจากมีลำห้วยน้ำสุขไหลผ่านหมู่บ้าน

ในปี พ.ศ. 2505 ชาวบ้านสุขขามได้ร่วมมือกันสร้างวัดสุขขามขึ้น และในปี พ.ศ. 2510 ได้สร้างโรงเรียนบ้านสุขขาม โดยเริ่มเปิดสอนครั้งแรกในบริเวณวัดสุขขาม โดยมี นายถวิล ชคติ เป็นครูใหญ่คนแรก

ในปี พ.ศ. 2528 กรมการปกครองได้ยกฐานะให้เป็นบ้านสุขขาม หมู่ที่ 4 ต.นาชุม อ.บ้านโคก โดยมี นายสมบูรณ์ หอมอ่อน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

ปัจจุบัน (เมษายน 2541) บ้านสุขขามมี 119 หลังคาเรือน ประชากร 130 ครอบครัว เป็นชาย 233 คน หญิง 207 คน รวม 440 คน มีนายจัด ลาบุญ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

นายจัน จัณรน (แพทกาน)

บ้านนาบัว

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ระหว่างบ้านปากนาและบ้านห้วยเหล้า ขึ้นอยู่กับตำบลบ้านโคก ผู้เขียนได้ไปเห็นบ้านนาบัวครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2506 เนื่องจากได้เดินทาง(เดินเท้า)ไปแข่งขันกีฬาแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านนาชุม ในขณะนั้นบ้านนาบัว มีประมาณ 15 หลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านเล็กๆ อยู่ท่ามกลางทุ่งนา ป่าเขา มีแม่น้ำไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน น้ำจะไหลอยู่ตลอดปี น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ บรรดาเกษตรกรเริ่มเสียบสวง

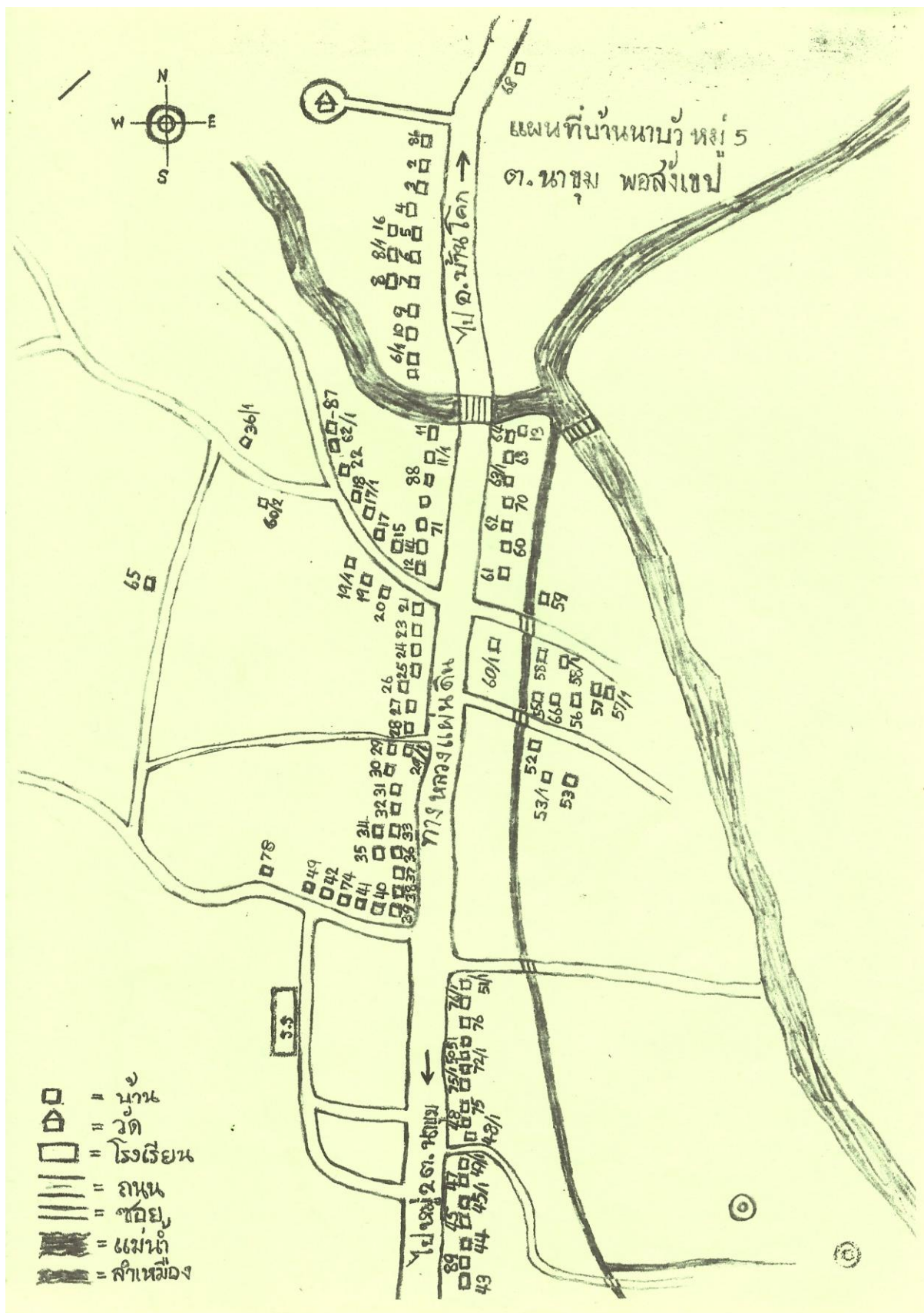
ประวัติความเป็นมาของบ้านนาบัวที่เก่าแก่ที่สุดที่ผู้เขียนทราบมาจากการบอกเล่าของนายกันยา บุญมาตา ราษฎรชาวบ้านโน (หมู่ 7 ต.บ้านโคก) นายกันยาเป็นพ่อของพี่สะใภ้ของผู้เขียน เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2451 ปัจจุบัน (พ.ศ. 2541) อายุ 90 ปี ถือว่าเป็น ชาวบ้านในรุ่นเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่ สภาพร่างกายยังแข็งแรง และยังจำเรื่องราวเก่า ๆ ได้ นายกันยา เกิดที่บ้านนาบัวบริเวณที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านในปัจจุบัน (อยู่ทางด้านซ้ายของถนนจากบ้านนาบัว - ห้วยเหล้า) ขณะนั้นบ้านนาบัวมีประมาณ 5 - 6 หลังคาเรือน น้องชายของพ่อนายกันยา มีบรรดาศักดิ์เป็นขุน ชื่อว่า ขุนราช ต่อมาภายหลังก็แยกย้ายจากกันไปไม่ทราบว่าไปอยู่ที่ไหน

จากการบอกเล่าของนายกันยา พอสรุปได้ว่า คนกลุ่มแรกที่เข้าไปบุกเบิกทำไร่ ทำนา และสร้างบ้านเรือนขึ้นมาเป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านนาบัวนั้น อพยพไปจากบ้านโน (หมู่ 7 ต.บ้านโคก) ทั้งนี้ เพราะบริเวณที่อยู่เดิมเริ่มคับแคบขยายออกสร้างบ้านเรือนเพิ่มเติมไม่ได้ จึงต้องอพยพออกไปหาที่ทำกินแห่งใหม่ หากนับถึงปัจจุบัน บ้านนาบัวมีอายุประมาณ 100 ปี

ประวัติความเป็นมาของบ้านนาบัวเพิ่มเติม นั้น ผู้เขียนทราบจากการบอกเล่าของอาจารย์ทัศน จันดีต่อ อดีตครูจัตวา โรงเรียนบ้านนาชุม (เมื่อปี พ.ศ. 2492) อาจารย์ทัศน ขณะสอนอยู่โรงเรียนบ้านนาชุมนั้นจะต้องเดินทางผ่านบ้านนาบัวทุกวัน (บ้านอยู่บ้านโน หมู่ 7 ต.บ้านโคก) ในระยะ 1 - 2 ปีแรก ของท่านจะเดินเท้าจากบ้านโนไปสอนนักเรียนที่บ้านนาชุม ต่อมาก็ซื้อจักรยานมาใช้ ซึ่งเป็นรถจักรยานคันแรกของตำบลบ้านโคก ยี่ห้อฮัมเมอร์ หรือ แสตนด์คาร์นี่แหละ ผู้เขียนก็จำไม่ได้ เมื่อได้มาแล้วก็มีปัญหาเรื่องเส้นทาง เพราะสมัยนั้นเป็นทางเท้า พอแต่คนเดินลอดไปเท่านั้น ท่านต้องจ้างข้าบ^๑ ไปช่วยทำทางโดยใช้จอบขุดปรับทำทางให้ราบเรียบ ตั้งแต่บ้านปากนาจนถึงบ้านนาชุม ตรงไหนที่ขี่จักรยานไม่ได้ก็ลากจูงขุดปรับจนสามารถขี่จักรยานไปได้ ท่านบอกว่านี่ถึงสภาพตนเองในยามนั้นแล้วลำบากตรากตรำมาก บางวันแม้ลูกเต้าปวยก็ต้องไปสอนเด็กจนโรงเรียนเลิกแล้วจึงรีบปั่นจักรยานมาดูแล บางครั้งฝนตกก็ล้มลุกคลุกคลานมา บางทีต้องแบกรอดข้ามบ่อข้ามโคลน นึกแล้วสงสารตัวเอง (ท่านพูดหลังจากปลดเกษียณเมื่อปี 2528 แล้ว) ผู้เขียนขออนุญาตเรื่องไปสักระยะ เพราะต้องการให้ผู้อ่านได้

^๑นายทัศน จันดีต่อ อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโคก ตำบลบ้านโคก

^๒ข้าบ น. หมายถึง คนติดดิน

ทราบว่าการเดินทางจากบ้านโคกไปนาบัว ห้วยเหล้า นาชุม และหมู่บ้านอื่นๆ ในสมัยก่อนนั้น เดินทางกันเป็นหลักไม่สะดวกสบายอย่างปัจจุบัน ชีวิตครูสมัยก่อนก็เหมือนกัน มันลำบากยาก แค้นเหลือเกิน ขอบอกเล่าเรื่องเสียทีครับ อาจารย์ทัศน์เล่าว่า ประมาณปี พ.ศ. 2478 พ่อเชียงปิ่น (ไม่ทราบชื่อและนามสกุลจริง เพราะผู้คนในเขตอำเภอบ้านโคกเมื่อผู้ชายแต่งงานมีลูกแล้วจะเรียกชื่อกันตามชื่อ ลูกคนโต เช่น นายเวียง แต่งงานแล้วมีลูกคนโตเป็นผู้หญิง ชื่อ คำแวน ชาวบ้านก็จะเรียกนายเวียงว่า พ่ออ้อคำแวน จะไม่เรียกชื่อเดิมกันอีกต่อไป ส่วนพ่อเชียงปิ่นใช้ คำว่าเชียงนำหน้า เพราะมีลูกชายชื่อปิ่นได้บวชเณรและลาสิกขาบทมานานแล้ว) ได้อพยพเข้ามา หักล้างถางพงปลูกบ้านอยู่บ้านนาบัวอีกครอบครัวหนึ่ง เดิมพ่อเชียงปิ่นก็มีบ้านอยู่บ้านใหญ่ (หมายถึงบ้านในหมู่ 7 ตำบลบ้านโคก) เมื่อมีผู้คนมากขึ้นจึงได้อพยพครอบครัวมาบุกเบิกพื้นที่ ใหม่ คือบริเวณริมทุ่งนาซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายมือของถนนไปบ้านห้วยเหล้า ก่อนที่จะไปถึงโรงเรียน บ้านนาบัวในปัจจุบัน

ประมาณปี พ.ศ. 2498 ลูกหลานพ่อเชียงปิ่นก็ได้ออกหออกรรณ แยกครอบครัว ไปปลูกสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้นอีก ประมาณ 5 หลังคาเรือนโดยปลูกบ้านอยู่ในละแวกเดียวกัน (ริมทุ่งนาทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน) ประมาณปี พ.ศ. 2490 นายแพทย์คาน (นายคาน จัณฐ) ได้มาแต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านในและได้ออกเรือนมาสร้างบ้านอยู่ที่บ้านนาบัว นายแพทย์คานเป็นแพทย์แผนโบราณรักษาโรคด้วยสมุนไพร ความจริงแถมไม่ได้เล่าเรียนแพทย์มาจากสำนักไหน แต่ได้รับความรู้ทางการรักษาโรคมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งอยู่ที่บ้านนาหน้า ตำบลปากท่า อำเภอปากท่า จากการที่มีความสามารถในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ผู้คนโดยทั่วไปทั้งเขตตำบลบ้านโคกในขณะนั้น ชาวบ้านจึงได้ยกย่องให้เป็นแพทย์คาน ซึ่งก็แปลกกว่า ทุกคนตรงที่ว่าในสมัยก่อนนั้นผู้รักษาคณป่วยด้วยยาสมุนไพรทุกคนจะเรียกหมอนาหน้าชื่อ เช่น หมอยาตัวน (หมอนานี้ชื่อตัวน) นายแพทย์คานนอกจากจะมีความสามารถในการรักษาคนเจ็บป่วยแล้วยังมีความสามารถอ่านออกเขียนได้จึงได้รับการยกย่องให้เป็นบัณฑิตรุ่นราวคราวเดียวกันกับ พ่อไฉ่น้อยแห่งบ้านใน (นายคำพา บุญธิรักษ์) ทั้งสองท่านจะมีส่วนในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้แก่ท้องถิ่นในยุคก่อน โดยเฉพาะการเขียนข้อความโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวในวัน อานสาทและมีสาทหลง ผู้บ่าว ผู้สาวจะไหว้วานท่านทั้งสองช่วยเขียนข้อความต่างๆ ลงบน "ไม้ไผ่ลั่น" ซึ่งเรียกว่า จาร^๑ ทั้งนี้เพราะผู้คนส่วนใหญ่ (คิดมากกว่า 95%) อ่านเขียนไม่ได้ นายแพทย์คานได้มาสร้างบ้านอยู่ ริมถนนห่างจากสะพานข้ามลำห้วย ซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกประมาณ 100 เมตร หลังจากนั้นก็มีผู้คนจากหมู่บ้านอื่นอพยพเข้าไปอยู่มีลูกมีหลาน ปลูกบ้านเพิ่มขึ้นจนเกือบจะเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านห้วยเหล้า และบ้านปากนาแล้วในปัจจุบัน

หมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อว่า บ้านนาบัวเพราะว่าบริเวณหมู่บ้านทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทิศตะวันออก และทิศเหนือ มีหนองบัวขนาดใหญ่ อยู่ทั้ง 3 ทิศ ค่อมาบริเวณโดยรอบ หนองบัวก็ได้ถูกบุกเบิกทำนา และปัจจุบันเป็นที่นาหมดแล้ว ดังนั้นหมู่บ้านแห่งนี้จึงมีชื่อว่า บ้านนาบัว เพราะจากการที่ได้บุกเบิกเอาหนองบัวมาทำเป็นน่านั่นเอง

^๑ไม้ไผ่ลั่น น. หมายถึง ไม้ไผ่ขนาดที่เอามาทำข้าวหลาม

^๒จาร ก. หมายถึง การเขียนด้วยเหล็กปลายแหลม

บ้านห้วยไคร้

ประมาณปี พ.ศ. 2492 มีชาวบ้านนาม 2 ครอบครัว คือ นายแอ วิสาเขต และนางแอน้อย แพงขาว ได้อพยพเข้าไปสร้างบ้านเรือนในบริเวณบ้านห้วยไคร้ในปัจจุบัน เนื่องจากบ้านเดิมคือบ้านนาชุมเริ่มคับแคบแออัด ประชากรมากขึ้น พื้นที่ทำมาหากินเริ่มน้อยลง จึงต้องขยายหมู่บ้านออกไป บ้านแห่งใหม่อยู่ห่างจากบ้านนาชุมไปทางทิศใต้ประมาณ 700 เมตร มีศาลปู่ตา และห้วยไคร้กั้นกลาง การที่หมู่บ้านแห่งนี้ยึดติดกับลำห้วยไคร้ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านห้วยไคร้"

อาณาเขต

ทิศเหนือ

จด บ้านนาชุม

ทิศใต้

จด บ้านม่วงชุม

ทิศตะวันออก

จด ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตก

จด แนวกันระหว่างอำเภอบ้านโคกกับอำเภอปากท่า

การปกครอง ในระยะเริ่มแรกก่อตั้งบ้านเรือนนั้นขึ้นกับผู้ใหญ่บ้านนาชุมหมู่ 1 ในสมัยนั้นมีนายปี พินิจพรม เป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายสอ คำปล้อง เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาได้แยกหมู่บ้านเป็นหมู่ที่ 6 ต.นาชุม อ.บ้านโคก จ.อุดรดิตถ์ มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นใหม่ คือ นายทอง คำหม้อ ดำรงตำแหน่งอยู่ประมาณ 2 ปี จึงลาออก ชาวบ้านจึงเลือก นายปิ่น แพงขาว แทน นายปิ่นเป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ประมาณ 5 ปี ก็เสียชีวิต จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ ซึ่งได้นายทอง คำหม้อ กลับมาเป็นผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งหนึ่ง จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2542)

ปัจจุบันบ้านห้วยไคร้มี 107 หลังคาเรือน

บ้านโพนหญ้านาง

เมื่อปี พ.ศ. 2500 นายที เส่าเพ็ง และเพื่อนอีก 2 คน คือ นายแก้ว กุณนา (เสียชีวิตแล้ว) และนายใส สมวัน (เสียชีวิตแล้ว) ชาวบ้านวังอ้อ ต.บ้านเลี้ยว อ.ปากท่า ได้เดินทางออกจากหมู่บ้าน ข้ามภูเขาทางด่านทิศตะวันออก เพื่อไปหาที่ทำกินใหม่ เนื่องจากที่อยู่เดิมเริ่มคับแคบ ผู้คนมากขึ้น ที่ทำมาหากินเริ่มลดน้อยลง ทั้งสามคนเดินทางออกจากหมู่บ้านข้ามภูเขาเรื่อยๆ ในที่สุดได้มาพบที่แห่งหนึ่งมีพื้นที่กว้างขวางพอสมควร บริเวณดังกล่าวมีดินย่านาง (ที่ใส่แกล้งหน่อไม้) ขึ้นเต็มไปหมด ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์จึงได้แผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ ต่อมาก็มีชาวบ้านบุง ค.สองคอน อ.ปากท่า และชาวบ้านวังอ้อ อพยพตามกันมาอีกหลายครอบครัว และได้ตั้งชื่อบ้านว่า "บ้านย่านาง" ต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "บ้านโพนหญ้านาง" เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้านมีแม่น้ำสุ่ม และลำห้วยหงส์ล้อมรอบหมู่บ้าน จึงเหมือนกับเป็น "โพน" (ที่คอน) อยู่ระหว่างแม่น้ำสองสาย

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) บ้านโพนหญ้านาง มีประชากร 28 ครัวเรือน อยู่ห่างจาก อ.บ้านโคก 19 กิโลเมตร มีนายเคน จำปาไทย เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

นายที เส่าเพ็ง อายุ 76 ปี (ผู้เล่าเรื่องประวัติหมู่บ้าน)

บ้านปางควาย

นายแอ จันธน์ ชาวบ้านปากทำเป็นคนแรกที่อพยพเข้ามาบริเวณบ้านปางควาย โดยได้นำเอาวัว-ควาย มาเลี้ยงที่ปาง(ที่พักชั่วคราว)แห่งหนึ่งเพราะเห็นว่าทำเลดีเป็นที่อุดมสมบูรณ์ จึงสร้างที่พักชั่วคราวสำหรับอยู่อาศัยเฝ้าวัวควาย ต่อมาก็มีเพื่อนบ้านจากปากทำ (หมู่ 1 ต.ปากทำ อ.ปากทำ) ได้มาเฝ้าดางป่าทำไร่กัน เมื่อหมดหน้าทำไร่ ก็เก็บเกี่ยวพืชผลเสร็จแล้วก็กลับบ้าน ผู้อพยพรุ่นแรกที่เข้ามาสร้างบ้านอย่างถาวร คือ นายมา คงพิมพ์ นายผิว คงพิมพ์ นายเขียน เพียงดา นายเขียน คามัง ทั้ง 4 คน มาจากบ้านบุง และบ้านสองคอน ต.สองคอน อ.ปากทำ โดยอพยพมาไล่ๆ กับที่ นายที เสาแพ่ง มาอยู่โพนหญ้านาง (ปี พ.ศ. 2500) ต่อมาก็มีผู้อพยพ เข้ามาทำไร่อีกหลายครอบครัว และได้ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน เพราะการเดินทางกลับ ปากทำนั้นระยะทางไกล ลำบากในการเดินทาง และได้ตั้งชื่อบ้านตามชื่อปางที่เข้ามาเลี้ยงควายว่า "บ้านปางควาย"

นางเหมือน เมาคา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเล่าว่า บ้านปางควายตั้งขึ้นก่อนบ้านโพนหญ้านาง แต่จำไม่ได้ว่าปีไหน เพราะคนที่อพยพเข้ามาครั้งแรก 3 - 4 คน ก็เสียชีวิตหมดแล้ว ในตอนแรกทั้งสองบ้านขึ้นกับบ้านม่วงชุม ขณะนั้นมีนายปา หอมอ่อน เป็นผู้ใหญ่บ้าน จากนั้น ได้โอนมาขึ้นอยู่กับบ้านสุขขันธ์ ในสมัยที่นายสมบูรณ์ หอมอ่อน เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 บ้านปางควายและบ้านโพนหญ้านางได้รวมกันเป็นหมู่บ้าน เดียวกัน โดยมีนายเคน จำปาไทย เป็นผู้ใหญ่บ้านอยู่ที่บ้านโพนหญ้านาง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คือนางเหมือน เมาคา เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่ที่บ้านปางควาย ทั้งสองบ้านห่างกัน 1 กิโลเมตร บ้านปางควายอยู่ห่างจาก อ.บ้านโคก 28 กิโลเมตร

ปัจจุบัน เป็นหมู่ 7 (บ้านปางควาย - โพนหญ้านาง) ต.นาชุม อ.บ้านโคก